

Teosofisen Seuran historia ensimmäisen viidenkymmenen vuoden ajalta

”Teosofinen Seura on kehityksen tulos eikä mikään fyysisessä maailmassa suunniteltu luomus.”

Eversti Olcott

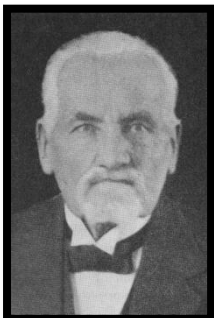
Katsaus Suomen teosofisen liikkeen vaiheisiin ennen Seuran perustamista v. 1907

Jo ennen 1880-luvun päättymistä, toistakymmentä vuotta ennen Teosofisen Seuran Suomen osaston perustamista, julkaistiin Suomessa teosofishenkisiä kirjoituksia sekä esitettiin julkisuudessa tietoa teosofiasta. Vuonna 1886 ilmestyi kenraali C. R. Sederholmin kirjoittama *Buddha den upplyste och hans lära*, vuonna 1888 *Kristendomen och därmed öfverensstämmande religioner och filosofemer* ja v. 1889 *Den moderna spiritualismen, dess filosofi och etik*. 7.4.1889 sanomalehti *Åbo Tidning* julkaisi numerossa 94 pääkirjoituksen otsikolla *Teosofi*, jossa varsin myötämielisesti selostettiin Seuran ruotsalaisen osaston perustamista ja todettiin, että Suomessakin on syytä ottaa lähemmin selvää Seuran tarkoituksesta.

Vuonna 1891 julkaistiin *Nya Pressen* -lehdessä Alexander Fullertonin kirjoittama artikkelisarja, jossa esitettiin teosofian yleisluonne, sen pääopit, jälleensyntyminen, karma, oppi kuolemasta, planeettojen kehitys, teosofian suhde uskontoihin jne. Artikkelisarja julkaistiin myöhemmin myös suomenkielisenä kirjasena, mikä auttoi teosofisten käsitysten leviämistä Suomessa. Samana vuonna aloitettiin Suomessa ruotsinkielisen teosofisen kirjallisuuden myynti. Niin ikään vuonna 1891 liittyivät ensimmäiset suomalaiset **Oskar Lönnroth** ja **Johannes Hilli** Teosofisen Seuran jäseniksi Tukholmassa toimivan *Skandinaavisen Osaston* välityksellä.

Vuonna 1894 oli Suomessa jo 30 *Skandinaavisen Osaston* irtojäsentä ja silloin alkoi myös jonkinlainen teosofinen järjestötoiminta – helsinkiläiset jäsenet, joita oli kaikkiaan 12, kokoontuivat kevään aikana kahdesti kuukaudessa. Saman vuoden lokakuun 14. päivänä he perustivat Suomeen ensimmäisen, tosin epävirallisen teosofisen loosin, **Helsingin Teosofisen Yhdistyksen**. Yhdistyksen puheenjohtajana toimi arkkitehti **A. Wendell**. Yhdistys piti sekä suljettuja jäsenkokouksia että ulkopuolisille avoimia tilaisuuksia, joissa käsiteltiin mm. sellaisia aiheita kuin *Ihmisen velvollisuudet, Länsimaisia tieteellisiä kehitysteorioita ja teosofia, Voiko uskoa ylikuonnolliseen maailmaan?* ym. Vuonna 1895 perustettiin epävirallinen loosi myös Hankoon. Jäsenten lukumäärä Suomessa oli 40.

Vuonna 1896 pantiin alulle teosofinen kirjastohanke. John Backmanin ja rva Malmin aloitteesta laadittiin kiertokirje Teosofisen Seuran *Skandinaavisen Osaston* suomalaisille jäsenille ja ehdotettiin teosofisen kirjaston perustamista Helsinkiin. Niinpä syyskuun 15. päivänä kerääntyikin joukko teosofeja Hotelli Kämpiin pohtimaan kokouskutsussa tehtyä ehdotusta - teosofisen kirjaston ja lukuhuoneen perustamista Helsinkiin. Hanketta eteenpäin kehittämään valittiin kolmihenkinen toimikunta, johon kuuluivat kamreeri

Herman Hellner (kuvassa), prokuristi **John Backman** ja ylioppilas **Herbert Silander**. Varat kirjaston perustamiseen päätettiin kerätä ja jo saman vuoden lopulla kirjasto, **Teosofiska Biblioteket i Helsingfors** (Helsingin Teosofinen Kirjasto), voitiin avata.

10.01.1897 järjestettiin kirjaston avaustilaisuus, johon silloin kuului lentolehtisineen kolmisenkymmentä nidosta ja joka sijaitsi Uudenmaankatu 15:ssä. Vihkimistilaisuudesta muodostui todellinen juhla siihen osallistuneille. Kirjastosta muodostui pääkaupungin teosofisen toiminnan keskus ja kokouspaikka - ruotsinkieliset kirjastoesitykset alkoivat, joissa ylioppilaat Herbert Silander ja **Pekka**

Ervast (kuvassa oikealla) pitivät pitkin kevättä vuorotellen ruotsinkielisiä esitelmiä. Kesäkuussa 1897 kirjasto muutettiin Mariankadun 12:een ja uudessa huoneistossa pidettiin kokouksia joka torstai, jolloin luettiin *Teosofian Avainta*, pidettiin esitelmiä ja keskusteltiin. Siihen mennessä oli vuonna 1894 perustettu yhdistys lakannut toimimasta joten 11.12.1897 muodostettiin Helsinkiin uusi epävirallinen paikallisyhdistys, **Helsingfors Teosofiska Diskussionsförening** (Helsingin Teosofinen Keskusteluseura), jonka johtoon tuli toimistopäällikkö **C.B. Federley** ja joka kokoontui pari kertaa kuukaudessa. *Nya Pressen* ja *Päivälehti* julkaisivat Pekka Ervastian sanomalehtiartikkeleita. Edellinen julkaisi ylipainoksen nimellä *Den hemliga läran*. *Humanitas* -lehden ylipainoksena julkaistiin Ervastian artikkeli *Teosofien som religion, två föreslag*. Myös Kuopion *Uusi Kuvalehti* sisälsi pari teosofista kirjoitusta. Samana vuonna julkaistiin Pekka Ervastian laatima *Teosofisk Uppslagsbok* niminen sanakirja. Samoin hän julkaisi **ensimmäisen suomenkielisen lentolehtisen** nimellä *Ihminen, miksikä itket?*. Näihin aikoihin Suomessa oli Seuran jäseniä kaikkiaan yli 50 (v. 1898 jäsenmäärä oli 66), mutta teosofian harrastajien määrä oli huomattavasti suurempi.

Vuosi 1899 oli merkkivuosi Suomen teosofisen liikkeen historiassa. Tähän saakka koko toiminta oli ollut etupäässä ruotsinkielistä. Nyt kuitenkin julkaistiin yksityisten teosofian harrastajien kustannuksella **ensimmäinen varsinainen suomenkielinen teosofinen kirja**, Pekka Ervastian suomentama Annie Besantin *Johdantoa teosofiaan*. Kirjan ilmestymisen ansiosta levisi teosofia suuremmalla vauhdilla myös maaseudulle. Talvella 1899 – 1900 Ervast myös valmisteli kirjaansa *Framtidens religion*, joka herätti mieltymystä ruotsalaisten teosofien keskuudessa ja ilmestyi Ruotsissa syksyllä 1900. Vaikka sinä aikana jo Suomessa elettiin routavuosien aikoja ja myös pieni teosofinen liike joutui tarkkailun kohteeksi, torstaikokoukset kuitenkin jatkuivat mutta enemmän yksityisluontoisina.

Vuonna 1900 perustettiin **teosofinen lainakirjasto Viipuriin** (varsinainen teosofinen työ siellä alkoi vuonna 1901). Saman vuoden toukokuussa Ervast toimi Tukholmassa Teosofisen Seuran *Skandinaavisen Osaston* vuosikokouksessa TS:n perustajapresidentin eversti H. S. Olcottin tulkkina. Joulukuussa Ervast ja toimittaja Johan Carl Emil (Jean) Boldt julkaisivat näytenumeron uudesta viikkolehdestä *Uusi Aika*. Viikkolehti, joka ilmestyi vuoden 1901 tammikuusta toukokuuhun tehden teosofiaa tunnetuksi suomenkielisen lukijakunnan keskuudessa, sisälsi Ervastian ”teosofisia kirjoituksia”, joista vuonna 1901 joulukuksi julkaistiin kirja *Valoa kohti*.

Syksyllä 1901 liittyi teosofisten esitelmäpitäjien joukkoon *Työmies* -lehden aputoimittaja **Veikko Palomaa** (kuvassa), joka tutustui teosofiaan *Uuden Ajan* välityksellä. Palomaa luennoi vuoden 1901 syksystä 1903 kevääseen asti alussa *Helsingin Työväenyhdistyksen* pikkusalissa ja myöhemmin *Sörnäisten TY:n* huoneistossa Vuorelassa. Helsingin lisäksi Palomaa luennoi myös Kotkassa, Viipurissa ja Turussa. Erik Gullman on sanonut kalunneensa ”*Sörnäisten TY:n* arkistoja ja saaneensa kuvan, että teosofisella esitelmätoiminnalla oli oma ainakin puolittain hyväksytty asemansa *Sörnäisten TY:n* toimintojen joukossa”. Vuoden 1903 keväästä lähtien aina vuoden 1906 syksyyn asti, jonka jälkeen suomenkieliset luennot siirtyivät teosofien omiin tiloihin, alkoivat myös Ervast ja **Martti Humu** (Maria Ramstedt) pitämään *Sörnäisten TY:n* tiloissa esitelmiä. Palomaa, vaikka ei tuonutkaan teosofiaa esiin *Työmiehen* palstoilla, julkaisi Ervastian avustamana teosofishenkisiä kirjoituksia vuonna 1902 syksyllä *Työmies* -lehden perustamassa *Työmiehen Illanvietossa* 7.12.1902 asti, jolloin *Työväen sanomalehti*-osakeyhtiön osakkaiden ylimääräisessä kokouksessa se päätettiin kieltää.

Vuoden 1902 lokakuussa kokoontui joukko teosofisia työntekijöitä keskustelemaan erilaisista työtavoista **kustannustoiminnan** edistämiseksi. Kokoontumisen tuloksena perustettiin *Valon Airut* -niminen komitea tehtävänään huolehtia **suomenkielisen teosofisen kirjallisuuden** kustantamisesta. Komitean puheenjohtajaksi valittiin O. Reinikainen ja jäseniksi A. Aaltonen, F. Sippola, S. Sampo, K. Henriksson, V. Palomaa ja P. Ervast. Seuraavina vuosina julkaistiin komitean toimesta monia teosofiaa käsitteleviä kirjoja, mm. vuonna 1903 C. R. Sederholmin *Omantunnon uskonto*, Ervastin *Uskonnosta ja elämästä*, R. W. Trineen *Luonteen kasvatus* sekä Ervastin *Kun usko petti*. *Omantunnon uskonto* sekä *Valoa kohti* -kirjoista julkaistiin uudet painokset. Vuonna 1904 olivat vuorossa C. W. Leadbeaterin *Teosofian ulkopiirteet* ja P. Ervastin *Teosofia ja Teosofinen Seura, Salainen oppi ja muita kirjoituksia* sekä *Mitä on kuolema?*.

Vuoden 1903 kesäkuussa tapasi Pekka Ervast Tukholmassa kreivitär Constance Wachtmeisterin, H.P. Blavatskyn monivuotisen työtoverin, joka halusi Ervastin jäävän Ruotsiin. Ervast kuitenkin halusi jatkaa työtään Suomessa lupautuen pysytellä erossa politiikasta. Wachtmeister kertoi hänelle myös H.P.B:n Suomea koskevan ennustuksen, jonka mukaan, kun teosofitkaan eivät enää tiedä, mitä teosofia on ja mikä on Teosofisen Seuran tehtävä maailmassa, heidän on käännettävä katse kohti pohjolaa, sillä Suomesta tulee valo.

Palattuaan Suomeen, kuukauden hengähdystauon jälkeen, Ervast anoi julkaisulupaa aikakauslehdelle *Uutta valoa*. Kenraalikuvernööri Bobrikoff kuitenkin eväsi luvan. **Marraskuussa 1904** tehtiin varovaisuussyistä **Martti Humun** (kuvassa alla) nimellä uusi yritys aikakauslehden aikaansaamiseksi. **Vuoden 1905**

maaliskuussa lupa saatiinkin ja jo toukokuussa ilmestyi teosofisen *Omatunto* -aikakauslehden ensimmäinen numero (kuvassa). **Kesäkuussa 1905** Ervast matkusti Lontooseen kansainväliseen teosofien kongressiin edustamaan Suomea, tosin epävirallisesti. Syyskuussa matkusti kymmenhenkinen seurue Tukholmaan kuulemaan Annie Besantia.

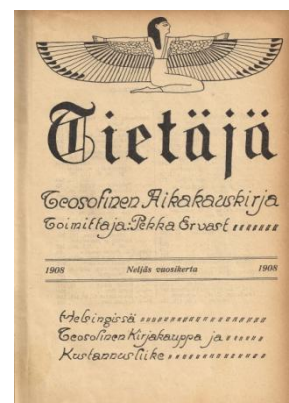
Syksyllä 1905 muutettiin *Valon Airut* -komitea **Teosofiseksi Kirjakaupaksi ja Kustannusliikkeeksi**. Useita Annie Besantin, P. Ervastin kirjoja/kirjoituksia julkaistiin seuraavan parin vuoden aikana. Suomenkielisen asun sai myös H. S. Olcotin *Buddhalainen katkismus* Ervastin suomentamana ja H. P. Blavatskyn *Teosofian avain* V. H. Valvanteen suomentamana. Vajaan kahden vuoden kuluttua

rouva Ramstedt luovutti *Omatunto* -lehden julkaisu-oikeudet kustannusliikkeelle, joka siirtyi Ervastin omistukseen 15.9.1908. Luovutuksen yhteydessä myös lehden nimi muutettiin ja se alkoi ilmestyä *Tietäjä* -nimisenä (kuvassa). Ervast perusteli nimenmuutosta *Tietäjän* tammikuun numerossa seuraavasti: "Vanhat suomalaiset ovat aina, ja yhä vieläkin, nimittäneet taitajiaan ja poppamiehiään tietäjiksi, joista suurin oli vaka vanha Väinämöinen itse."

Teosofinen toiminta tuohon aikaan oli hajallaan ympäri kaupunkia. Kirjasto, joka käsitti 800 – 900 nidettä, sijaitsi Albertinkatu 34:ssä. Siellä pidettiin myös keskiviikko- ja torstai-iltojen kokoukset. Sunnuntai-luentot pidettiin Sörnäisten *Vuorellassa* ja *Omantunnon* toimitus sijaitsi Vuorikatu 12:ssa.

Suomen Teosofisen Seuran perustaminen

Teosofinen työ, joka vuonna 1905 suurlakon aikoina oli suuresti hiljentynyt, alkoi lakon jälkeen vähitellen virkoamaan. Edellä mainittujen kirjajulkaisujen lisäksi Palomaa kierteli matkapuhujana, kokoustilaisuuksia

pitivät Veikko Palomaa, Martti Humu, Pekka Ervast sekä Matti Kurikka, joka jo vuosisadan vaihteen jälkeen oli esiintynyt teosofisena puhujana. Ruotsinkielisiä esitelmiä pitivät Nino Runeberg, Edvard Selander ja L. Krohn.

Vuosina 1908 – 1909 pohdittiin innokkaasti oman kodin hankkimisen mahdollisuuksia ja tämän tuloksena Pekka Ervast osti Pakinkylästä 5 ha:n suuruisen Björkbackan kantatilan v. 1910 keväällä. Paikkaa alettiin kutsua *Tuonenkyläksi*. Ervast kirjoitti hankkeesta A. Besantille: ”Olen ostanut kappaleen maata ja uneksin suomalaisesta Adyarista.” Seura tosin ei virallisesti ollut mukana tässä uudessa hankkeessa vaikka Ervast ja suuri joukko jäseniä toivoi siitä vähitellen kehittyvän päämaja Adyarissa sijaitsevan kansainvälisen päämajan tyyliin. Päämajan tarkoituksena oli olla työlle keskuksena ja työntekijöiden asuntona. Saman vuoden joulukuksi muuttivat asukkaat *Tonttulan* ja *Piippalan* (kuvassa Tuonenkylän Piippala) uusiin tiloihin mutta vasta vuonna 1917 Seuran aseman laillistuksessa Ervast ilmoitti lokakuussa pidetyssä vuosikokouksessa Helsingissä lahjoittavansa Tuonenkylän Seuralle, jonka hallussa tila pysyi siihen asti, kun se myytiin vuoden 1924 vuosikokouksen päätöksen mukaisesti.

Näinä vilkkaan toiminnan aikoina syntyi monia uusia toimintamuotoja. Vuonna 1909 keväällä aloitettiin ensimmäisen kerran lasten toiminta, jolloin ylisihteerin luo kerran viikossa kokoontui viitisentoista 6 – 13 -vuotiasta lasta. Tämä ns. **Lootuskoulu** jatkoi toimintaa vielä saman vuoden syksyllä ja seuraavan vuoden keväällä. **24.3.1911** kokoontui Helsingissä kolmisenkymmentä vanhaa ja nuorta teosofia keskustelemaan ja päättämään teosofisen nuorisotyön aloittamisesta. Kokous päätti perustaa **Teosofisen Nuorisoliiton**. Toukokuussa perustettiin Joensuussa nuoriso-osasto *Ulvanto* ja syyskuussa **Porin Teosofinen Nuorisoliitto**. Elokuussa *Tuonenkylään* koolle kutsuttu kokous päätti yksimielisesti perustaa **Suomen Teosofisen Nuorisoliiton**. Koko maan käsittävä liitto piti säännöllisiä vuosikokouksia kymmenisen vuotta. Nuorisoliiton työskentely muodostui aikanaan varsin huomattavaksi teosofisen toiminnan haaraksi ja sen jäsenistä ovat sittemmin monet olleet aktiivisina työntekijöinä Teosofisessa Seurassa. 1.1.1912 liittoon kuului 183 jäsentä ja kahdeksan paikallisosastoa, vuonna 1916 jäsenmäärä oli 94. Paikallisosastoista monipuolisimmin toimi helsinkiläinen **Kalevan Nuoret**, jossa tutkittiin Kalevalaa ja Suomen muinaisuutta. Seuran 16. – 17. 4. 1911 pidetyssä 4. vuosikokouksessa todettiin, että siinä oli nyt 18 loosia ja 577 jäsentä. *Tietäjä* -lehti levisi 1500 kappaleen painoksin.

Vuonna 1912 saivat alkuunsa **teosofiset kesäkurssit**, joita ensimmäistä kertaa pidettiin Kiteellä, Puhoksen kylässä Orpolassa (26.06. – 7.7.). Osanottajia oli viitisenkymmentä ympäri Suomea. Aamu alkoi Pekka Ervastin pianonsoiton parissa, jota seurasi hiljainen mietiskelyhetki aiheesta *Suomi ja sen kansa* ja Ervastin pitämä luento. Iltaisin oli joko kysymyskokous tai Väinö Valvanteen esitelmä astrologiasta. Taloudellisesti varsin merkittävä oli **Teosofisen Seuran Kannatusliitto**, jonka perustamista varojen hankkimiseksi v. 1912 vuosikokouksessa ylisihteerin Pekka Ervast ehdotti. Näinä aikoina perustettiin myös **Blavatsky-kirjasto**. Teosofisen Nuorisoliiton vuoden 1912 vuosikokouksessa ollut Ervast esitti, että pantaisiin alulle yhden ainoan suuren kirjaston muodostaminen koko Suomen teosofiselle liikkeelle. Seuran päämajassa Tuonenkylässä sijainneen kirjaston alun muodostivat useat eri lahjoitukset. Vuosikymmenien aikana kirjasto kasvoi kunnioitettavaksi tietolähteeksi kaikille teosofiasta kiinnostuneille.

Seuran jäsenten vuorovaikutuksen edistämiseksi ryhtyi hallitus vuonna 1913 jakamaan looseille ja innokkaimmille irtojäsenille monistettua **Looshilehteä**, jossa ylisihteeri selosti päivän kysymyksiä kuten päämajan rakentamista, muiden maiden teosofisten seurojen tapahtumia jne. Vuonna 1917 lehti ilmestyi taas pitemmän väliajan jälkeen ja seuraavana vuonna lehden nimi muutettiin **Suomen Teosofisen Seuran Jäsenlehdeksi**, joka ilmestyi vuosina 1918 – 20 painettuna yhteensä 12 kertaa.

1.10.1913 kutsuttiin kolmeksi kuukaudeksi Seuran kiertäväksi luennoitsijaksi **Yrjö Kallinen** (kuvassa alla), josta *Tietäjä* - lehti kirjoitti ”Hämmästyksellä on yleisö oppinut tuntemaan miehen, joka selvällä järjellä ja avomielisellä, sydämellisellä tavalla osaa esittää teosofian sanomaa.” Kallinen, josta tuli seuran jäsen jo vuonna 1909, on muistellut Ervastilta saamaansa jäsenkirjaan liittyen seuraavaa: ”Ja tuo jäsenkirja on laatikossani. Siellä on yhtä ja toista muutakin ”jäsenkirjaa”, on eduskunnan jäsenyyttä, tasavallan hallituksen jäsenyyttä, kymmenkunnan suuren ja pienen järjestön jäsenyyttä. Mutta arvokkain, juhlallisin ja merkitsevin on tuo pienehkö paperi, jossa on alla Pekka Ervastin nimi.” Kallinen kävi esitelmäkiertueellansa kaikissa maaseudun looseissa opastamassa ja innoittamassa jäsenistöä. Hänen lisäksi kiersivät eri paikkakunnilla puhumassa H. Ruuskanen, V. Valvanne, J. R. Hannula, P. Ervast ja monet muut.

Vuoden 1914 heinäkuussa järjestetyillä kesäkursseilla *Tuonenkylässä* sai alkunsa myös **Marjatan Rengas**, jonka tarkoituksena oli ”koota teosofiset voimat työhön Suomen kansan tulevaisuuden puolesta niitä uria pitkin, joita oli viitoitettu *Suomen kansallishaltia* -nimisessä teoksessa. Kirjan oli Pekka Ervast julkaissut juuri äskettäin. Uuden yrityksen toiminta pysähtyi kuitenkin heti alkuun maailmansodan puhjetessa. Samasta syystä ja myös joistakin henkilökohtaisista erimielisyyksistä johtuen *Tuonenkylän* päämaja autoitui.

Vuonna 1915 perustettiin 5. 12. ensimmäisen numeronsa julkaissut ja vuoteen 1918 toiminut aikakauslehti *Sunnuntai*, jonka toimittajana oli **Eino Leino**, toimitussihteerinä **L. Onerva** ja avustajina sekä teosofeja että muita tunnettuja kulttuurihenkilöitä. Eino Leinon seurustelu teosofien kanssa ja *Sunnuntai* nimisen viikkolehden toimitustyö johti hänet TS:n liittymiseen 24.10.1916 ja omaan henkiseen kokemukseen, jonka johdosta vuonna 1917 ilmestyi mystinen trilogia *Alla kasvon Kaikkivallan*.

Virkistävinä ja innoittavina tapahtumina Seuran jäsenille olivat silloin tällöin tapahtuneet ulkomaisten vierailijojen vierailut. Jo vuonna 1908 vieraili Teosofisessa Seurassa Suomeen *Helsingin Psyykkisen Seuran* kutsusta saapunut tunnettu englantilainen **Alfr. V. Peters**, jonka vierailut seuraavien vuosien aikana toistuivat useamman kerran. Saksan TS:n silloisen ylisihteerin **tri. Rudolf Steinerin** vierailu pääsiäisenä vuonna 1912 oli myös huomattava. Tohtori Steiner piti pari luentoa *Uuden ylioppilastalon* juhlasalissa ja vieraili myös STS:n 5. vuosikokouksessa, jossa hän vastasi kysymyksiin. Itse vuosikokoukseen, joka teki erinomaisen vaikutuksen Steineriin ja muihin ulkomaalaisiin vieraisiin, osallistui 170 jäsentä. Ervast piti suomenkielisen esitelmän aiheesta Kristus, tri Edvard Selander ruotsinkielisen, kuolemaa käsittelevän luennon. Taiteilijoista esiintyivät mm. Oskar Merikanto ja Hilda Pihlajamäki. Myöhemmin, 2.2.1913, ollen eri mieltä presidentti Annie Besantin ja pääneuvoston kanssa Seuran toimintatavoista, Steiner erosi kansainvälisestä Teosofisesta Seurasta ja perusti *Antroposofisen Seuran*.

21.3.1913 aloitti Suomessa virallisen toiminnan myös *Idän Tähtien Järjestö*, jonka puheenjohtajaksi sai Wilho Angervo. Järjestön, joka perustettiin tulevan maailmanopettajan työväliseksi, oli pannut alulle itse Seuran presidentti Annie Besant. Vaikka järjestö ei ollut muodollisessa suhteessa missään tekemisissä Teosofisen Seuran kanssa, sen jäsenenä oli paljon teosofeja.

Kustannustoiminnan tuloksena julkaistiin vuonna 1909 H.P. Blavatskyn *Hiljaisuuden ääni* ja Bulwer-Lyttonin *Zanoni*. Myös Ervastin kirjaset *Oletko teosofi?*, *Jumalan valtakunnan salaisuudet*, *Veljeysaate ja pahantekijät* sekä *Uudenajan aamunkoitteessa* ilmestyivät. Vuosi 1910 alkoi Blavatskyn *Salaisen opin* suomennoksen julkaisemisella vihkoina. Vuonna 1915 Ervast julkaisi kirjan *Jeesuksen salakoulu*, jota on sanottu kristillisen joogan oppikirjaksi ja seuraavan vuoden jouluna ilmestyi suurteos *Kalevalan avain*, sekä kirja *Teosofia hengen uskontona*. Maaliskuussa 1909 Ervast aloitti myös maailman uskontoja käsittelevän luentosarjan ja niistä luennoista muotoutui sittemmin yksi hänen pääteoksistaan *Suuret uskonnot*.

STS:n jäsenmäärä vaihteli vain vähän toiminnan ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Steinerin lähteminen Teosofisesta Seurasta ja *Antroposofisen Seuran* perustaminen vaikutti ilman muuta myös Suomen osaston toimintaan - vuonna 1913 Seurasta erosi huomattava määrä jäseniä, joista kuutisenkymmentä liittyi silloin perustettuun *Antroposofiseen Seuraan*. Kuitenkin kun Seuraan myös liittyi paljon uusia jäseniä, oli jäsenmäärä vuoden lopulla noussut 521:een (v. 1912 Seurassa oli 479 jäsentä) ja ensimmäisen toimintavuosikymmenen päättyessä vuoden 1917 lopulla jäsenmäärä oli 634.

Erimielisyydet

Ne erimielisyydet, jotka lopulta johtivat P. Ervastin eroamiseen Teosofisesta Seurasta, syntyivät jo *Tuonenkylän* vuosina ja esim. jo vuonna 1911 hän vakavissaan puhui seurasta eroamisesta. Kahtiajako kärjistyi Viipurissa 23. – 26.6.1916 pidetyssä STS:n 9. vuosikokouksessa, jossa Ervast uudisti pyyntönsä tulla vapautetuksi ylisihteerin toimesta ja jonka yhteydessä perustettiin *Idän tähden* aatetta edistämään V. Valvanteen johtama *Uususkonnollinen kustannusliike*. Vuosikokouksen jälkeen käynnistyi *Tietäjän* palstoilla pitkä ja kivulias suuntakeskustelu. Ervastin mielestä TS:n tehtävä oli tehdä tunnetuksi teosofisia aatteita ja toteuttaa keskinäistä veljeyttä. Vastakkaisen suunnan mielestä, jota mm. Väinö Valvanne edusti, teosofien pitäisi veljeysaatteen leviämisen lisäksi mennä mukaan myös yhteiskunnan puolesta tehtävään työhön.

Vuoden 1917 STS:n 10. vuosikokouksessa Helsingissä 21. – 23. 10., P. Ervastin ilmoitettua halustaan luoda oma erityinen hengen Seura ja sitä seuranneen keskustelun johdosta uudeksi ylisihteeriksi valittiin tri **Wilho Angervo** (kuvassa oikealla). Seuraavassa, **vuonna 1918** pidetyssä vuosikokouksessa Ervastille tarjottiin jälleen ylisihteerin ehdokkuutta. Hän kuitenkin kieltäytyi siitä sanoen: ”Minä olen äärettömästi rakastanut Suomen kansaa. ... Ehkä olin rakkaudessa liian sokea, etten huomannut kansani vikoja. En osannut aavistaa ja uskoa, että kansamme olisi langennut niin syvälle, että tarttui aseisiin ja ryhtyi murhaamaan. Ei tällä tavoin veljeyttä luoda. ... Olen tällä hetkellä henkisesti liian väsynyt voidakseni ottaa vastaan ylisihteerin virkaa.” Näin ollen valittiin ylisihteerin viransijaisuuteen **Väinö Valvanne** (kuvassa vasemmalla) vaikka Ervast saikin vaaleissa enemmistön ääniä.

Vuoden 1919 Tuonenkylässä pidetyssä 12. vuosikokouksessa 7. – 9. 6. oli suuntakysymys taas esillä. Ervast huomautti, että Seurassa on kaksi suuntaa, joista toinen tahtoo TS:n työn suuntautuvan yhteiskunnalliseen elämään ja toinen taas siihen, jota kutsutaan uskonnollis-filosofiseksi. Pitkän keskustelun tuloksena hyväksyttiin Ervastin ehdotus, jossa todettiin, että STS seurana pysyy ulkopuolella kaikkea politiikkaa;

että loosikokouksissa voidaan keskustella yhteiskunnallisistakin kysymyksistä, kunhan se tapahtuu sovinnollisessa sävyssä; ja että ne Seuran jäsenet, jotka tuntevat kutsumusta yhteiskunnalliseen työhön teosofisessa hengessä, voivat liittyä yhteen erilliseksi järjestöksi, joka ei vetoa Seuraan. Seuran Ylisihteeriksi, sen jälkeen kun Ervast oli ilmoittanut, ettei hänen ehdokkuutensa tule kysymykseen, valittiin yksimielisesti tri **John Sonck**. (kuvassa vasemmalla)

1.1.1920 muodosti P. Ervast kannattajineen STS:n *Okkulttisen Osaston*, jonka toiminnalle se haki virallista vahvistusta presidentti Annie Besantilta. 25.6. pidetyssä STS:n 13. vuosikokouksessa Ervast kannattajineen poistui salista ilmoitettuaan jo muodostetun *Okkulttisen Liiton* kokoontuvan kokoukseen. Seuraavien kuukausien aikana käydyt neuvottelut johtivat lopulta siihen, että Ervast perusti 14.11.1920 *Ruusu-Ristin, Suomen Salatieteellisen Tutkimus-Seuran*.

Työ jatkuu

Vuoden 1920 alussa alkoi ilmestyä John Sonckin toimittama **Teosofi -lehti** (kuvassa), aluksi hänen omalla vastuullaan. Vuoden 1921 STS:n vuosikokous päätti ottaa lehden viralliseksi äänenkantajaksi. Lehti on ilmestynyt vuodesta 1920 lähtien keskeytyksettä tähän päivään asti.

John Sonckin ylisihteeriksi valitsemisen jälkeen toiminta alkoi keskittyä Helsinkiin ja vuoden 1920 vuosikokous kehotti hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin "teosofikodin" perustamiseksi pääkaupunkiin. Lopulta päädyttiin **Kansakoulukatu 8:ssa** (kuvassa alla) sijaitsevaan puutaloon, missä tupaantuliaisia vietettiin toukokuun 28. ja 29. päivänä 1922.

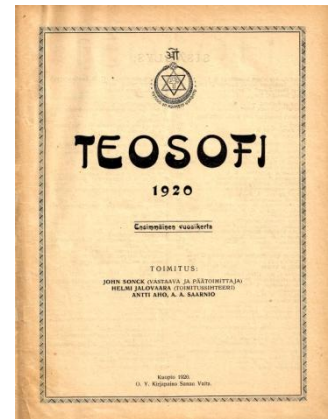

Blavatsky-kirjasto oli vuosien kuluessa hiljalleen kasvanut ja muutti vuonna 1922 *Tuonenkylästä* Seuran kaupunkitaloon. Kirjakokoelmaan saatiin jatkuvasti kirjalahjoituksia. Vuonna 1924 kirjasto käsitti 1479 nidettä. Siinä vaiheessa kirjasto myös jaettiin kahteen osaan: laajempi lainakirjastoksi ja suppeampi käsikirjastoksi.

Kirjastolle laadittiin omat säännöt, joissa määriteltiin sen tarkoitus sekä muut periaatteelliset ja yleiset seikat. Kirjastoa saattoivat sen sääntöjen mukaan käyttää kaikki teosofian ja sitä lähellä olevien alojen tutkijat. Kaiken kirjaston järjestämiseen ja luettelomiseen liittyvän työn suoritti miltei yksinään **Helmi Rissanen**.

Seuran ulospäin suuntautuva työ näinä vuosina oli vilkasta. Ylisihteerinä vieraili ahkerasti eri looseissa ja monet jäsenistäkin matkustivat eri paikkakunnilla luennoimassa. Kansainväliset vierailut alkoivat niin ikään uudestaan. Vuoden 1921 vuosikokouksessa vieraili Venäjän TS:n ylisihteerinä **Anna Kamensky**. Vuonna 1922 vieraili Suomessa Professori **Ernest Wood** rouvansa kanssa pitäen yli 20 luentoa eri puolilla maata ja lisäksi vielä useita jäsentilaisuuksia. Syyskuussa 1923 saapui vieraaksi silloinen Seuran varapresidentti **C. Jinarajadasa**, jonka vierailu antoi jäsenille uutta intoa. Vuoden 1924 elokuussa toivotettiin tervetulleeksi **George S. Arundale** puolisonsa **Rukmini Devin** kanssa.

Vuonna 1927 vieraili Suomessa Teosofisen Seuran presidentti **Annie Besant**. Saapumispäivän iltana 26. 8. hänellä oli *Työväentalon juhlasalissa* julkinen esitelmätilaisuus, jossa hän puhui omien sanojensa mukaan

Mestarilta saamastaan aiheesta *Maailma uuden aikakauden kynnyksellä*. Juhlasali täyttyi ääriään myöten, kuulijoita oli toistatuhatta. Seuraavana aamuna klo 10.00 hän laski **Kansakoulukatu 8:ssa Seuran uuden kivitalon** (kuvassa alla) peruskiven noudattaen vapaamuurarien seremoniaa. STS:n uuden talon

vihkimisjuhla pidettiin syyskuun 30. päivä 1928. Seuralla oli talon toisessa kerroksessa hallussaan kirjastohuone sekä sali, jossa pidettiin loosikokouksia, muistojuhlia, joulujuhlia ja vuosikokouksia. Näiden lisäksi oli Seuran hallussa kolmannessa kerroksessa kanslia ja ajoittain muutamia muitakin huoneita. Tässä huoneistossa toimittiin miltei täsmälleen 9 vuotta, kunnes syyskuun 1. päivänä 1937 talon omistajan vaihtumisen yhteydessä Seura muutti siitä **Yrjönkatu 1:een**.

Syksyllä 1927 alkoi vuoden 1929 kevääseen asti kestänyt **nuorisotyön toinen vaihe**, kun Helsingissä ryhdyttiin toimiin nuorisotyön järjestämiseksi. **23.10.** muodostettiin 4 teosofista nuorisokerhoa: *Astrologinen -*, *Puhe- ja taide-*, *Teosofinen* sekä *Tähden kerho* ja 1 lasten kerho, jotka kaikki yhdessä *Pyöreän Pöydän* kanssa perustivat **Helsingin Teosofisen Nuorisoliiton**, joka kuitenkin toimi STS:stä erillisenä.

Vuonna 1927 lahjoitti John Sonck Seuralle jäsenten kesäviettopaikaksi **Vammelsuun Metsäkylässä** Karjalan kannaksella sijaitsevat kaksi huvilapalstaansa, jotka tunnettiin **Merilä** -nimisenä. Seuraavana vuonna Merilä oli ensi kertaa avoinna jäsenille ja Seuran kesäkurssit pidettiin siellä ensimmäisen kerran vuonna 1931, kuten myös kahtena seuraavana kesänä. **Vuonna 1931** valittiin Seuran ylisihteeriksi **Armas Rankka** (kuvassa oikealla), joka toimi ylisihteerinä vuoteen 1949 saakka. Hänen toimikautensa aikana jouduttiin kokemaan STS:n konkurssi, sen jälkeen välittömästi tapahtunut uudelleen perustaminen ja vaikeat sotavuosien koettelemukset.

Maailmanlaajuinen 1930-luvun lamakausi kosketti voimakkaasti koko Suomea ja tietysti myös Suomen Teosofista Seuraa. Vuoden 1933 kesä oli Seuran historiassa sekä murheen että uuden luomisen aikaa. Ajaututtiin vararikkoon, STS:n kaikki omaisuus meni velkojille ja samalla Seuran nimi – **Suomen Teosofinen Seura** -menetettiin. Tämä ei kuitenkaan lannistanut teosofista liikettä maassamme. Samana päivänä, **elokuun 27. päivänä 1933**, jolloin STS:n edustajisto päätti valtuuttaa johtokunnan lopettamaan järjestön toiminnan, kokoontui STS:n johtokunnan kutsusta noin 70 henkilöä kokoukseen Kansakoulukatu 8:een harkitsemaan ja päättämään uuden seuran perustamisesta. Kokous päätti yksimielisesti perustaa **Teosofisen Seuran** ja pyytää sen liittämistä Adyarin emäseuraan.

Valittiin väliaikainen johtokunta, puheenjohtaja (ylisihteeriksi) **Armas Rankka** ja varapuheenjohtajaksi **Signe Rosvall**. Suomen teosofisessa toiminnassa alkoi uusi aikakausi: looseille laadittiin mallisäännöt, Seuran säännöt jätettiin rekisteröitäviksi, Adyariin tiedotettiin tapahtumasta, huolehdittiin *Teosofi* -lehden ilmestymisestä ja lehden päätoimittajaksi valittiin Wilho. Angervo. Blavatsky-kirjasto lunastettiin takaisin lahjoituksilla saaduilla varoilla. Vuoden 1937 mennessä kirjasto oli kasvanut kaikkiaan 2725 nidettä (sisältäen myös aikakauslehdet ja pikku kirjaset) käsittäväksi kirjastoksi.

11.11.1933 kansainvälisen TS:n varapresidentti **A. P. Warrington** vahvisti uuden Seuran perustamisen. Johtokunnan päätöksellä merkittiin perustajajäseniksi kaikki entisen STS:n jäsenet, jotka ennen vuoden 1933 loppua liittyvät uuteen Seuraan. Näin liittyneet hyväksyttiin jäseniksi ilman sääntöjen edellyttämää

hakemusta. Vuoden 1933 loppuun mennessä uuden Teosofisen Seuran jäsenmäärä oli 376. Vuoden 1936 loppuun mennessä jäseniä oli jo 509, looseja oli 19 ja lukupiirejäkin toimi monilla paikkakunnilla.

Eräänä uutena työmuotona oli ns. **opintokirjeitten** lähettämisen aloittaminen syksyllä 1933 Yrjö Kallisen johtokunnalle tekemän ehdotuksen tuloksena. Kallinen katsoi, että johtokunnan olisi ryhdyttävä toimittamaan erityisinä lähetyksinä looseille ja irtojäsenille alustuksia, esitelmiä, tiedonantoja ja teosofiseen työhön liittyviä uutisia opiskelu- ja tutkimusaineistoksi. Tämä työmuoto on ollut jatkuvasti käytössä tähän päivään asti.

Syksyllä 1934 alkoi teosofisen nuorisotyön kolmas vaihe jolloin muodostettiin *Lootus*-ryhmä ja vuoden 1935 alussa muodostettiin kaksi ryhmä, toinen lapsia ja toinen nuoria varten. Siten syntyi **Teosofisten Nuorten Liitto**, joka syksyllä 1935 yhdenmukaisti sääntönsä Euroopan muiden nuorten osastojen sääntöjen kanssa. Vuoden 1937 keväällä loosin tapaan toiminut osasto liittyi Teosofiseen Seuraan. TS:n vuosikokouksessa, jossa uudelle **Noorten Looshille** annettiin loosikirja, piti Yrjö Kallinen tulokkaille puheen teroittamalla teosofiasta syntyvien käsitysten lakkaamattoman muuttumisen ja syventämisen välttämättömyyttä.

Sunnuntaiesitelmien pitäminen Helsingissä ja muualla maassa sekä kesäkurssitoiminta Vammelsuun Merilässä jatkuivat entiseen tapaan sekä omin että ulkomaalaisten vieraiden voimin. Esitelmäpitäjinä toimivat W. Angervo, Y. Kallinen, A. Rankka, J. Sonck, S. Rosvall, Fr. Kerttula, J. Snellman, A. Vesenterä, Fr. Heliö ja monet muut. Vuoden 1935 kesäkurssien vetäjänä oli englantilainen teosofi **Jean Glen-Walker**. Samana vuonna, lokakuun 31. päivänä vieraili Suomessa myös **C. Jinarajadasa**, joka puhui yleisöesitelmätilaisuudessa *Konservatorion salissa* aiheesta *Aineen ja hengen voittaminen*. Vuoden 1936 kesäkurssien vetäjänä toimi TS:n presidentti tri **G. S. Arundale** puolisonsa **Rukmini Devin** kanssa. Heidän mukanaan vierailivat myös Ruotsin TS:n ylisihteerit **Erik Cornwall** ja lontoolainen **Jack Coats**.

Presidentti Arundalen aloitteesta järjestettiin **syksyllä 1935** Suomessakin niin sanottu teosofinen **aatteenlevityskausi**. Sen merkeissä järjestettiin ohjelmallisia tilaisuuksia, Seuran johtokunta toimitti kirjaset kuten *Teosofia ja Teosofinen Seura*, Y. Kallisen *Karma*, J. Sonckin *Terveystenhoidollisia kysymyksiä selvänäköisyyden valossa*, A. Pohjanmaan *Eräs näkemys vapautuksen tiellä*, S. S. Seppälän *Uskonnot ja teosofia* sekä C. Jinarajadasan pitämän esitelmän *Aineen ja hengen voittaminen*, joita loosit levittivät n. 1000 kpl kutakin.

Teosofisen kirjallisuuden kustantamiseksi päätti johtokunta ryhtyä yhteistyöhön kustannusliikkeiden kuten *Teosofinen Kirjakauppa Oy:n* ja *Mystican* kanssa. Näin ilmestyivät mm. uusi painos Mabel Collinsin *Valoa tielle* kirjasta sekä Arundalen *Mount Everest, Bhagavad Gita* sekä Angervon *Elämän salaisuus ja Suurlähettiläs*.

Kuluneet kolmekymmentä vuotta Suomen Teosofisen Seuran historiassa olivat monien vaikeiden kokemusten näyttämönä. Näiden vuosien kuluessa Seuran toiminnalle luotiin tukeva kivijalka, perusta, jonka varassa toiminta maassamme on edelleen vakiintunut seuraavien vuosikymmenien aikana.

Neljäs vuosikymmen

Neljäs vuosikymmen voitiin aloittaa rauhallisissa merkeissä. Seura oli vahvistunut ja voimistunut menneiden vuosien monissa vaikeissa kokemuksissa. **Vuonna 1938**, neljännen vuosikymmenen alkaessa, **Armas Rankan** toimiessa ylisihteerinä Seura toimi Helsingissä Yrjönkatu 1. Varoja vuokran maksuun hankittiin mm. pitämällä kasvisravintolaa ja järjestämällä keräyksiä. Yksi tärkeimmistä tehtävistä oli loositoiminnan tukeminen **opintokirjeiden** lähettämisen muodossa, joita sotavuosina lähetettiin sen mukaan, kun niitä

ehdittiin suomentaa. Seuran **kesäkurssit** pidettiin Yrjönkadun tiloissa. Englannin TS:n ylisihteeri **rva. Adelaide Gardnerin** luennot loivat kurssipäiville voimakashenkisen ja opettavaisen ilmapiirin.

Vuoden 1939 kevätkauden toiminta Suomessa oli vielä vireää ja toiveikasta. Kapteeni **Sidney Ransom** Englanista ja Euroopan liiton ylisihteeri **E. V. van Dissel** Hollannista vierailivat Suomessa. Marraskuussa alkoi talvisota ja Suomi joutui osalliseksi toiseen maailmansotaan. Vaikka yleisötilaisuuksia ja suurempia juhlia olikin mahdotonta järjestää, silti useilla paikkakunnilla loositoiminta jatkui. Toimintakertomuksesta vuodelta 1940 voidaan lukea seuraavaa: ”Niin uskomattomalta kuin saattaneekin tuntua sellaisesta, joka ei itse ole elänyt mukana tässä kaikessa, että ihmiset tänä aikana jaksoivat ajatella ja harrastaa näitä asioita, kokoontua tutkimaan Aikain Viisautta, keskustelemaan pysyväisestä kaiken ajallisen horjuessa ja luhistuessa ympärillä... Loosikokoukset olivat voiman ja rohkeuden lähteitä keskellä sotaa.”

Vuoden 1940 vuosikokouspäiville osallistui Suomessa vallitsevasta sotatilasta huolimatta 140 jäsentä. Balderin Sali vuokrattiin vuosijuhlaa varten, kaikki muut päivien tilaisuudet pidettiin Yrjönkadun huoneistossa. Taloudellisista syistä siitä jouduttiin kuitenkin luopumaan ja toiminta siirtyi **1.6.1940** tri Angervon perikunnan tarjoamiin tiloihin **Kristianinkatu 3:een**, missä pidettiin myös vuosina 1941 ja 1942 **vuosikokouspäivät**.

Sodan jatkuessa rahan arvo laski nopeasti. Seuran entinen ylisihteeri John Sonck oli tehnyt Seuralle testamentin, joka mahdollisti jo kauan harkinnassa olleen oman huoneiston hankinnan. **1.1.1942** koolle kutsuttu ylimääräinen jäsenkokous valtuutti johtokunnan Vironkadulla sijaitsevan huoneiston ostamiseen. Huoneistokaupan lisärahoituksen lainasi Seuran jäsen **Otto Salmi**. Samassa jäsenkokouksessa perustettiin **Teso Oy** hoitamaan kaupantekoa ja jatkossa huoneistoa. Kauppakirja allekirjoitettiin 7.3.1942 ja Teso Oy sai huoneiston haltuunsa **1.6.1942**. Maassa vallitsevasta sotatilasta huolimatta Seura oli saanut uuden päämajan **Vironkatu 7:stä** (kuvassa), missä tupaantuliaisia vietettiin kunnostustöiden jälkeen 12. ja 13. syyskuuta 1942.

23. – 25. 4. 1943 pidetyssä varsinaista vuosikokousta edeltävässä tutustumistilaisuudessa **Armas Siimes** puhui teosofisen kirjallisuuden levittämisen tärkeydestä kiinnittäen erityisesti huomiota käännetyn kirjallisuuden kieliasuun. Kustannustoimintaa oli jatkettu sotavuosista huolimatta.

Vapaaehtoisvoimin oli suomennettu englanninkielistä kirjallisuutta kuten C. Jinarajadasan *Teosofian johtavat aatteet*. A. Besantin kirjasta *Esipihassa* ja H.P. Blavatskyn *Hiljaisuuden äänestä* otettiin tarkistettu painos. Y. Kallisen kirja *Zen* julkaistiin. Samoin jatkuivat sunnuntailuennot Blavatsky-looshin järjestäminä, syyskuussa vietettiin Teosofisen Seuran kymmenvuotisjuhlaa, jossa puhujina olivat Y. Kallinen ja J. Snellman ja johon oli kutsuttu myös Ruotsin TS:n ylisihteeri **Theo von Lilienfeld**. Marraskuussa Blavatsky-looshi järjesti *Helsingin Työväentalolla* matinean (niitä oli järjestetty seuran eri loosien toimesta ainakin vuodesta 1915 lähtien), jossa musiikkiesityksien lisäksi Jussi Snellman piti esitelmän aiheesta *Miksi kärsimme?*. Niin ikään marraskuussa vietettiin TS:n perustamispäivää, johon väkeä oli saapunut tuvan täydeltä.

Vuonna 1944 Suomen tilanne oli vielä hyvinkin levoton. Alkuvuoden pommituksissa tuhoutuivat Seuran kirjanpito, kassatositteet, pankkikirjat, jäsenluettelo, vuoden 1943 jäsenhakemukset sekä alkuvuoden kirjanpito. Vuosikokous jouduttiin siirtämään suunnitellusta pääsiäisestä helluntaiksi kesäkuulle. Onneksi johtokunta oli päättänyt siirtää Blavatsky-kirjaston teokset pommituksilta suojaan Joel Kylämarkulan tilalle Metsämaalle Forssaan.

Sodan päätyttyä **syksyllä 1944** huoneenvuokralautakunta määräsi, että Seuran tiloihin oli otettava kaksi vuokralaista, jonka johdosta kirjaston tila pieneni kolmanneksen. Kirjastotila vapautuikin vasta vuonna 1952 vuokralaisten lähdettyä, jolloin Blavatsky-kirjaston evakossa olleet kirjat voitiin palauttaa. Julkiset yleisöluennot olivat taas mahdollisia ja johtokunta toivoikin, että loosit ottaisivat niiden järjestämisen tehtäväkseen. Yrjö Kallinen oli innoittava puhuja selostaen yksinkertaisella tavalla teosofian peruseriaatteita. Joulukuussa 1944 julkaistiin *Teosofi* -lehden 25-vuotisjuhlanumero, johon Atte Pohjanmaa oli kirjoittanut yksityiskohtaisen lehden historiikin.

Vuoden 1945 vuosikokouksessa perustettiin **John Sonckin Koti -säätiö** pysyvänä muistona John Sonckin Teosofisen Seuran hyväksi tekemälle elämäntyölle. Säätiön alkuperäisenä tarkoituksena oli vanhainkodin perustaminen Seuran iäkkäille jäsenille. **Kustannustoiminta** vilkastui. Seura julkaisi Jussi Snellmanin kirjan *Miten meidän käy kuolemassa*. Uudet painokset otettiin *Hiljaisuuden äänestä ja Mestarin jalkojen juuressa* kirjoista. Parin seuraavan vuoden aikana julkaistiin lisää kirjoja kuten *Salaisen Opin II osan 5. nide*, C. Jinarajadasan *Viisauden Mestarien kirjeitä* ym. Syyskuussa aloitettiin taas sunnuntaiesitelmät Helsingissä TS:n omissa huoneistossa.

Blavatsky-kirjasto laajeni kirjalahjoitusten, pääasiallisesti englannin-, ruotsin- ja saksankielisten kirjojen vuoksi. Kirjastoa alettiin pitää avoinna jäsenille samaan aikaan päämajassa sijaitsevan **Teosfiska Biblioteket i Helsingfors** kanssa. Kesäkuussa Suomessa vieraili kansainvälisen TS:n presidentti **C. Jinarajadasa**, joka pitämiensä esitelmien lisäksi vastasi Yleisradion lähettämässä ohjelmassa Jussi Snellmanin tekemiin kysymyksiin. Myös suomalaisten matkustaminen ulkomaille elpyi – ylisihteeri Armas Rankka matkusti Sveitsiin Geneven kansainvälisille kesäkurseille ja Tanskassa *Vanhassa Pappilassa* pidetyillä pohjoismaisilla kesäkurseilla oli mukana muutama suomalainen jäsen. **Suomen osaston 40-vuotisjuhlaan marraskuussa 1947** kutsuttiin kaikki 40 vuotta mukana olleet perustajajäsenet. Juhlaa vietettiin Annie Besantin ja C.W. Leadbeaterin 100-vuotismuistojuhlan merkeissä.

Vahvojen ja työlle uhrautuvien jäsenten määrätietoisien työn tuloksena oli rajujen kokemusten rikastuttamalle 40-vuotiaalle Suomen Teosofiselle Seuralle laskettu vankka perusta. Teosofisen Seuran vahvoina kantavina voimina ja teosofisen toiminnan suunnan säilyttäjinä Suomen vaikeiden sotavuosien ajan olivat lähinnä Armas Rankka, Yrjö Kallinen, Atte Pohjanmaa, Signe Rosvall, Alli Aarni, Jussi Snellman ja Martta Nikula.

Viides vuosikymmen

Viidennen vuosikymmenen ensimmäinen **vuosikokous pääsiäisenä 1948** Helsingissä *Kolmannen Tyttökoulun* tiloissa keräsi yhteen sankan joukon jäseniä kaikkialta Suomesta. Päivien aikana kuunneltiin alustuksia ja luentoja sekä niiden lomassa korkeatasoista taiteellista ohjelmaa. Suomen 23 loosista suurin osa elpyi vähitellen ja saivat ilmaa siipiensä alle. Loosien itsenäistymisen seurauksena alkoivat myös yleisötilaisuudet. Blavatsky-looshi järjesti keväällä 1948 Helsingin työväentalolla teosofisen Matinean n. 400 kuulijalle. Seuraavan samanlaisen tilaisuuden Blavatsky-looshi järjesti vuonna 1951 Konservatoriossa, jossa puhuivat Jussi Snellman ja **Reijo Heliö**. Monen vuoden tauon jälkeen alkoivat vuonna 1955 suositut **sunnuntai-luennot päämajassa**. **Eino Vuorinen** oli muiden ohella yksi ahkerimmista luentotilaisuuksien järjestäjistä, luentojen pitäjistä ja vastuunkantajista.

Vuosikokousten lisäksi ryhdyttiin viettämään perinteistä **Adyar-päivän juhlaa** 27. helmikuuta, **Valkoisen lootuskukan juhlaa** 8. toukokuuta ja **Perustamispäivän juhlaa** 17. marraskuuta.

Seuran Kesäkurssit pidettiin taas vuosien tauon jälkeen *Munkkiniemen kansakoululla kesällä 1948*. Päivien vetäjäksi kutsuttiin kapteeni **Sidney Ransom** Englannista. Muita vierailijoita olivat **Florence Kenderdine** Englannista, **Elna Schönberg** Norjasta ja **Kaarlo Raita** Amerikasta. Vuonna 1951 pidettiin kesäkurssit Kauniaisissa *Työväen Akatemiassa*, jossa vierailevat luennoitsijat **A. Gardner** ja **S. Ransom** pitivät yhteensä 16 esitelmää. Koska kesäkurssien pitopaikkana toiminut *Merilä* oli jäänyt Suomen valtion rajan ulkopuolelle, jäsenistön keskuudessa virisi ajatus uuden kesäpaikan hankkimisesta. Vuoden 1954 vuosikokouksessa hankkeelle näytettiin vihreää valoa. Elsa Paloheimo tiedotti johtokunnalle, että Matkussa sijaitseva *Kreivilä* oli myytävänä. Paikkaan tutustuttiin ja syyskuussa 1954 kutsuttiin Seuran jäsenet Helsinkiin yleiseen kokoukseen, jossa sitten päätettiin *Kreivilän* ostamisesta. **Kesällä 1955** pidettiin **Seuran kesäkurssit ensimmäisen kerran Kreivilässä** (kuvassa), osallistujamäärä oli 127 jäsentä ja ystävää. *Kreivilästä* on

vuosien kuluessa muodostunut henkinen keskus, jossa Seuran kesäkurssit ja muut tilaisuudet pidetään kesäaikana, ja jossa monet yhteisöt voivat kokoontua ja saada osansa *Kreivilän* henkisestä aurasta, puhtaasta luonnosta ja erillisyyden muurit ylittävästä vuorovaikutuksesta.

Kansainvälistä tuulahdusta lisäsivät lukuisat ulkomaiset luennoitsijavierailijat. Vuonna 1949 vierailivat Suomessa rva

Rukmini Arundale ja Euroopan Liiton sihteeri **J. E. van Dissel**. Myös ruotsalaiset vieraat **Viking Dale** ja **J. J. van Ginkel** vierailivat Suomessa ja esitelmöivät eri paikkakunnilla teosofian peruskysymyksistä. **Kesäkuussa 1952** vieraili Suomessa kansainvälisen TS:n presidentti **N. Sri Ram** pitäen Helsingissä useita esitelmiä aiheinaan esim. *Teosofia ja teosofinen työ*, *Henkisen todellisuuden polku* ja *Maailma tienhaarassa*. Hänen vierailunsa korvasi Suomen kesäkurssit, joita ei olympialaisiin vedoten pidetty. Presidentti Sri Ram oli Suomessa myös vuoden 1955 kesäkurssien pääluennoitsija. Kapteeni S. Ransom vieraili Suomessa taas kesällä 1953 matkustaessaan eri looseissa. **John Coats** Englannista vieraili Suomessa vuonna 1954 tehden laajan esitelmäkierroksen loosien järjestämissä paikallisissa tilaisuuksissa. Coats oli vieraana myös vuoden 1957 kesäkurssilla, jossa muina vieraina olivat **Ronald Mitvord-Barberton** Etelä-Afrikasta ja **John Roine** Kaliforniasta.

Kansainvälinen vuorovaikutus lisääntyi myös suomalaisten matkustelun lisääntyessä: vuonna 1948 21 jäsentä matkusti Ruotsiin Mariefredissä pidettyyn Seuran työntekijöiden kongressiin, ylishteeri Armas Rankka teki matkan Unkariin ja kaksi jäsentä vieraili Tanskassa *Vanhassa Pappilassa*. Vuonna 1949 15 jäsentä matkusti *Euroopan Liiton* kongressiin Pariisiin ja muutama jäsen osallistui Englannin osaston kesäkurssille. Vuonna 1950 matkusti 21 jäsentä Tanskaan pohjoismaisille kesäkurssille ja 5 heistä jatkoi vielä matkaa Hollantiin Ernheimiin *Euroopan Liiton* edustajin kokoukseen.

Lapsi- ja nuorisotyö sai tuulta purjeisiin kun **Lootus-ryhmä** ja **Teosofinen varhaisnuorisokerho** aloittivat toimintansa syksyllä 1949 kokoontumalla **Liia ja Jussi Angervon** kotona. Yli seitsenvuotiaille lapsille kerrottiin teosofian alkeita etsimällä niitä esim. Buddhan opetuksista ja lukemalla C. Jinarajadasan kirjoista aiheeseen liittyviä satuja ja kertomuksia. Myöhemmin *Lootuskoulu* kokoontui Seuran tiloissa pyrkimyksenään herättää lapsissa teosofian tärkeyden ymmärtämistä jokapäiväisessä elämässä, suvaitsevaisuutta eri uskontojen suhteen ja avuliaisuutta lähimmäisiä kohtaan.

3.10.1951 pidettiin TS:n päämajassa Vironkadulla **parantajaryhmän** perustava kokous, jonka J. Snellman kutsui koolle. **Blavatsky-kirjasto**, joka vuonna 1950 oli saanut kirjavalikoimaansa huomattavan

täydennyksen Mikkelin Otava-looshin luopuessa kirjastostaan ja **Teosofiska Biblioteket i Helsingfors** olivat päämajassa avoinna jäsenille säännöllisesti.

Seuran viides vuosikymmen huipentui **vuonna 1957 vuosikokouspäivien yleisöjuhlan** viettoon **Seuran 50-vuotisjuhlan** merkeissä *Kauppakorkeakoulun* juhlasalissa. Ohjelmassa oli korkeatasoisia musiikkiesityksiä, taiteilija Ella Erosen lausuntaa ja Atte Pohjanmaan kirjoittama juhlapuhe Sakari Seppälän lukemana.

Perustamispäivän juhlaa marraskuussa vietettiin niin ikään juhlavasti 50-vuotisjuhlan merkeissä. Juhlassa olivat mukana myös veljesjärjestöt Ruusu-Risti, Antroposofinen liitto ja Antroposofiska Sällskapet i Finland. Sanomalehdistä *Uusi Suomi*, *Helsingin Sanomat*, *Suomen Sosiaalidemokraatti* ja *Hufvudstadsbladet* julkaisivat artikkelin Teosofisen Seuran toiminnasta.

Kuudennen vuosikymmenen kynnyksellä näytti siltä, että Seuran teosofisen työn pääpaino Suomessa oli siirtymässä ulkoisesta sisäiseen. Tärkeimpänä itsekasvatustyön hedelmänä nähtiin se, kuinka jäsen elää päivittäin läheistensä kanssa. Teosofisen tutkimuksen kohteena painotettiin ihmistä, hänen tehtävänsä ja mahdollisuuttaan elämässä.